

Społeczeństwa mają określone wyobrażenia o tym, jak powinno wyglądać dzieciństwo. Odstępstwa od "normatywnego wzorca dzieciństwa" są dewaluowane, a czasem piętnowane. W Polsce dorastanie w rodzinie z jednym lub obojgiem rodziców pracujących za granicą bywa obecne w publicznej debacie w kontekście odstępstwa od normy. Dzieci z takich rodzin są czasami nazywane "europejskimi sierotami". Obecna w debacie publicznej tzw. "moralna panika" kontrastuje z liczbą rodzin transnarodowych, która wzrosła z powodu swobody przemieszczania się w UE. Mniej więcej co czwarta młoda osoba między 9 a 18 rokiem życia doświadczyła wyjazdu do pracy jednego z rodziców za granicę, najczęściej do Niemiec. Z punktu widzenia badań nad dzieciństwem, dyskutowane zagadnienia takie jak rodziny transnarodowe są ważne, ponieważ ujawniają walkę o społeczną definicję "dobrego dzieciństwa". Studia nad dyskursem publicznym oferują spojrzenie na perspektywę dorosłych. Nasz projekt bierze pod uwagę zaniechaną dotychczas perspektywę dziecka: chcemy zbadać, jak rodziny transnarodowe są przedstawiane dzieciom w książkach, oraz jak dzieci postrzegają i oceniają ponadnarodowe układy rodzinne. W oparciu o takie założenia chcemy zastanowić się nad definicją i konstrukcją pojęcia "dobre dzieciństwo" w studiach nad dzieciństwem. Nasze badania śledzą trzy powiązane ze sobą problemy:

A) Książki dla dzieci o transnarodowych rodzinach w Polsce. Z socjologicznego punktu widzenia, książki dla dzieci są nie tylko lustrem, ale i sposobem "opowiadania o społeczeństwie". Stają się medium, dzięki któremu zjawiska społeczne są młodym czytelnikom przedstawiane, interpretowane i przetwarzane. W Polsce niewielka liczba książek podejmuje wątki migracji zagranicznych obecnych w życiu rodzinnym. W części A projektu poddajemy analizie wizerunki rodzin, które są przedstawiane w książkach w dwojaki sposób - jako odstępstwo od normy lub prawdziwe życie. Centralną kwestią naszych badań będzie legitymizacja i konsekwencje nieobecności rodziców, analiza relacji pokoleniowych, miejsce dziecka w takim porządku, określenie jego statusu jako aktora albo ofiary oraz omówienie reakcji otoczenia na tę sytuację.

B) Dziecięca recepcja książek o transnarodowych rodzinach w Polsce. Z punktu widzenia badań nad dzieciństwem i recepcji czytelniczej, dzieci uważane są za twórczych odbiorców książek, którzy interpretują treści poprzez własne doświadczenia i na tle spójnej wiedzy o "dobrym dzieciństwie". Część B projektu jest inspirowana badaniami literaturoznawczymi, koncentrującymi się na interakcji jaka wytwarza się między tekstem a czytelnikiem. Uczniowie ze szkół podstawowych (z rodzinnym doświadczeniem transnarodowym bądź bez niego) czytają utwory literackie, w których bohaterem jest dziecko z transnarodowej rodziny i piszą list do fikcyjnego bohatera. W listach zawarte będą refleksje, komentarze, rady oraz życzenia. Tak forma wypowiedzi ma udokumentować sposób, w jaki dzieci odczytują tekst literacki m.in. określają swoją postawę wobec fikcyjnej postaci (np. identyfikację, empatię) oraz wyobrażają sobie dzieciństwo. W analizie prac dzieci uwzględnione zostaną różnice między uczniami w związku z ich społecznym statusem oraz doświadczeniami z rodzicami migrującymi.

C) Dziecięca wiedza społeczna o "dobrym dzieciństwie". To, co oznacza dobre dzieciństwo, jest tak oczywiste, że często trudne do opisanie. Dyskusje w grupach są sposobem na „wydobycie” takiej ukrytej wiedzy. W części C wykorzystamy dyskusje grupowe z dziećmi. Członkowie takich grup mają różne doświadczenia, zarówno z rodzicami mieszkającymi (czasowo) za granicą jak i bez takich doświadczeń. Analizowane książki będą bodźcem stymulującym rozmowy dzieci na temat życia w rodzinach transnarodowych. Analiza otrzymanych danych ma na celu ujawnienie wspólnej wiedzy dzieci na temat takich rodzin, obrazu "dobrego dzieciństwa" oraz różnic, jakie pojawią się wśród badanych dzieci, także w związku ze statusem społecznym i doświadczeniami z rodzinami transnarodowymi. Rodziny takie silnie łączą Polskę i Niemcy, ale rzadko są badane - szczególnie zaniechaną jest perspektywa dziecka i dzieciństwa. W badaniu połączone są dwie perspektywy socjologiczna i literaturoznawcza, w efekcie powstanie ujęcie kompleksowe a) na postrzeganie i ocenę funkcjonowania rodzin transnarodowych b) rozwinięcie i uzupełnienie teorii dzieciństwa, zwłaszcza ujętej z perspektywy dzieci. W celu konfrontacji wyników dotyczących wzorów normatywnych dzieciństwa funkcjonujących w innych krajach planowane są międzynarodowe warsztaty. Projekt stworzy przestrzeń na teoretyczną i metodologiczną debatę nad koncepcjami i metodologiami badawczymi dzieciństwa wywodzącymi się z różnych tradycji teoretycznych i doświadczeń badawczych.